

УДК 007:304:659.3

МОРАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ ЖУРНАЛІСТА В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Василь Глаголюк

*Інститут управління природними ресурсами
ВНЗ „Університет економіки та права „КРОК”,
вул. Тютюнника, 11-А, м. Коломия, 78200, Україна,
e-mail: vasglagolyuk@ukr.net*

Досліджено форми і методи інформаційно-психологічної війни Російської Федерації проти України, яка передувала військовій агресії – анексії Автономної Республіки Крим і загарбання частини Донецької і Луганської областей. Показано, що російська інформаційна політика в сучасних умовах – це масовий отруйний гіпноз, який спрямований на викривлення свідомості не лише росіян, а й українців, громадян європейських країн. Розкрито особливості функціонування засобів масової інформації в Україні, схарактеризовано морально-громадянську позицію журналістів під час російсько-української війни та їхнє розуміння сутності свободи слова і соціально-моральної відповідальності в сучасних суспільно-політичних умовах. Показано, як зовнішні та внутрішні агресори брутально використовують проти України маску „вільної журналістики” і маску „захисту прав людини”.

Ключові слова: засоби масової інформації, інформаційно-психологічна війна, громадянська позиція журналіста, патріотизм, свобода слова, маніпулятивна пропаганда.

Вступ. Неоголошена війна Російської Федерації проти України поставила нові виклики українському суспільству, кожному українському громадянину, в тому числі журналістам. „І годі думати, що на фронті воюють лише військові. Існують й інші фронти, які мають пряме відношення до пошуку правди, – наголошує публіцист Валентин Торба. – Це фронт журналістики” [14]. „Антиукраїнські реваншисти” проникли не лише у владні структури, а й у засоби масової інформації. „Сьогодні на багатьох телеканалах усередині країни йде така ж жорстока, як і з боку Кремля, інформаційна війна проти незалежної України” [9]. Кардинальною метою московських рашистів, їхніх підспівувачів за криваві гроші у Польщі, Румунії, Угорщині та п’ятій колони в Україні – „не допустити всебічного формування й утвердження української національно-громадянської ідентичності, патріотизму, культурного й економічного націоналізму, високої моралі й духовності, які є найпотужнішим психолого-ідеологічним і політичним підґрунтям розвитку соборної Української Держави” [6, с. 40].

Постановка проблеми. Філософ, публіцист Ігор Лосєв слушно наголосив: „Або Україна закриє ворожо-демагогічні телеканали, або ці телеканали закриють Україну” [9]. Поки в Україні тривають спровоковані дискусії про „утиски” свободи слова, про „цен-

зуру”, у Російській Федерації уже офіційно в системі міністерства оборони сформовано новий підрозділ – інформаційні війська. „Їхні частини, їхні полки та дивізії нахабно й агресивно діють усередині України, їхні офіцери та генерали, нахабно усміхаючись, сидять у наших телевізійних студіях. А наші псевдодемократичні дурні дотепер не навчилися відрізняти свободу слова від свободи антидержавної підривної пропаганди, якою займаються телеканали „112”, „NEWS ONE”, Інтер та інші” [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему конституційного права на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань, свободу світогляду і віросповідання досліджували В. Здоровега, І. Михайлин, А. Москаленко, нині досліджують С. Грабовський, М. Житарюк, І. Лосєв, А. Музичук, Т. Приступенко, В. Шкляр та ін. Професор Василь Лизанчук вважає, що „свобода слова – це делікатний соціально-політичний, морально-психологічний стан, категорія філософії й журналістики як науки; це – право (можливість) вільно та публічно висловлювати свої думки. Свобода слугує своєрідним політичним киснем засобів масової інформації, без якого вони не можуть продуктивно функціонувати й належно виконувати свої суспільні функції” [5, с. 100].

Отже, свобода вільного висловлювання думки – один з найважливіших чинників свободи функціонування ЗМІ, свободи творчості журналіста. Водночас, як слушно вважав Бернард Шоу, „свобода означає відповідальність” [3, с. 254]. Свобода і відповідальність реалізуються у правдивому слові, яке зумовлене порядністю. Адже непорядний професіонал може спрямувати свої здібності проти народу, інтересів суспільства, Української Держави. Найчастіше ця аморальність виявляється у формах і методах маніпулювання свідомістю, цілеспрямованій брехні, джінсуванні.

Мета статті. Гібридна війна Російської Федерації проти України зумовлює наукову мету – розглянути морально-громадянську позицію журналістів у контексті свободи слова та їхньої відповідальності за концепцію діяльності засобів масової інформації.

Виклад основного матеріалу. У „Загальній декларації прав людини”, „Конвенції про захист прав людини і основних свобод”, Конституції України, Законах про засоби масової інформації записано, що кожній людині гарантується право на свободу думки, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Ці права можуть бути обмежені законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадянського порядку з метою запобігання заворушення чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. У цьому сенсі свобода слова, свобода функціонування засобів масової інформації органічно пов'язані як з інформаційно-психологічною безпекою людини, так і з національною безпекою України.

Важливо усвідомити, що свобода слова, свобода ЗМІ не є антиподом, а однією з найважливіших гарантій інформаційної безпеки українського суспільства, держави, оскільки, „по-перше, вона забезпечує доступ громадян до повної, всебічної та достовірної інформації, а по-друге, захищає суспільну та індивідуальну свідомість від впливу

брехливої пропаганди та інших форм маніпулювання, по-третє, стимулює накопичення, оновлення та передачу інформації всередині соціальної системи. І в цьому сенсі інформаційна безпека повинна розглядатися як сполучна ланка між політикою забезпечення національної безпеки та політикою розвитку інформаційної інфраструктури вільного суспільства” [1, с. 21]. У „Кодексі етики українського журналіста” зазначено, що „свобода слова та висловлювань є невід’ємним складником діяльності журналіста” [4, с. 13].

Однак чимало журналістів, політиків і навіть науковців не усвідомлює, що права і свободи людини не повинні нівелювати, зневажати права і свободу нації на її історичній території. „Нема Батьківщини без свободи і свободи без Батьківщини, але без свободи нації забезпечити права людини неможливо” [6, с. 40]. Ігор Лосєв слушно написав у газеті „День” за 14–15 вересня 2018 р., що „телеканали «112» і NEWS ONE, які й раніше не вирізнялися лояльністю, тепер неначе з ланцюга зірвалися. Рабиновича стає все більше і він міцнішає. Підтягується Вілкул, Балицький та інша «важка артилерія» Партії регіонів, яка тепер називається Опозиційним блоком. Янукович «помер», але нехай живе Янукович? Здається, сталася тотальна мобілізація всіх промосковських сил, що ладні до найрішучіших дій” [9].

Філософ Спіноза визначив свободу як усвідомлену необхідність. Саме в цьому він убачав діалектичний зв’язок між свободою і необхідністю. „Свобода слова, усвідомлена необхідність і відповідальність у журналістській творчості особливо пов’язані. Найяскравіше, найгостріше ця психологічна взаємозалежність виявляється під час суспільно-політичних криз, катаклізмів, воєн, коли журналіст має зайняти зрозумілу, прозору морально-духовну, національно-громадянську позицію. Якщо українському журналістові бракує глибокого розуміння сутності свободи, усвідомленої необхідності працювати задля розвитку української України та соціально-моральної відповідальності за зміст організаційно-творчого процесу, то його інформація у вузькому і широкому розумінні цього слова не сприяє формуванню й утвердженню у свідомості читачів, глядачів, слухачів національно-патріотичних почуттів і переконань, бо в ній немає повновартісного духовно-культурного, національно-демократичного ресурсу” [5, с. 116].

Аналіз багатьох теле- і радіопередач, газетних публікацій дає підстави стверджувати, що їхні автори не усвідомлюють своєї гуманістично-громадянської місії, не розуміють своєї відповідальності за майбутню долю української людини, української родини, українського суспільства, Української Держави. Вони спотворюють систему координат утвердження української України. Особливо небезпечним журналістський нігілізм у нинішніх умовах російсько-української війни. Важливу думку висловив журналіст, ведучий ток-шоу „DROZDOV” та політичного ток-шоу „Прямим текстом” Остап Дроздов: „Я не вважаю, що ми повинні давати слово двом сторонам. Журналістам треба бути перебірливішими в тому, кому давати слово. Під виглядом стандарту об’єктивності і в умовах московської агресії нам “втюхують” російську гібридність. Під виглядом балансу думок нас змушують 50 % ефіру віддавати відвертому злу. Можемо сказати, що я є журналістом-маніпулятором у хорошому сенсі цього слова. Адже в по-

лікніці на дверях написано – маніпуляційна. Це той кабінет, де вам руками роблять здоров'я. І журналіст на шпальтах або телебаченні це робить під свою відповідальність, адже аудиторія – це дуже суворе явище. Вона не вибачає нічого” [14].

Безперечно, журналіст в Україні не має права бути статистом, байдужим ретранслятором подій. Природне покликання журналіста не лише повідомляти аудиторію про суспільно важливі факти, події, явища, а й передбачати, прогнозувати, привертати увагу до проблем, які треба розв'язувати на випередження зовнішньої і внутрішньої антиукраїнської діяльності, російської маніпулятивної, агресивної ідеології та політики. Відповідальність журналіста за писемне і усне слово, телевізійне і фотозображення означає усвідомлення суті та значення своєї діяльності, її наслідків для соціального розвитку, розбудови Української Держави, вчинків особи з погляду морально-духовних інтересів суспільства.

У своїх працях професор Ігор Михайлин слушно наголошував, що мало хто в Україні на повен голос говорив про морально-соціальну відповідальність журналіста за використання свободи слова. Особливої гостроти набрала ця думка в нинішніх умовах російсько-української війни. Адже безпринципні журналісти продаються аморальним політикам, які у сукупності поповнюють російські маніпулятивні „інформаційні війська” (І. Лосєв).

Повністю погоджуюся з професором Василем Лизанчуком, який стверджує, що „свобода слова, свобода засобів масової інформації та морально-соціальна відповідальність журналіста ґрунтується на понятті „правда” [5. с. 119]. Залежно від інтерпретації реального факту, яка неминуча під час перетворення факту на новину, журналіст „може опинитися на позиції „своєї правди”, „іншої правди”, „чужої правди” і навіть „ворожої правди”, – наголосив професор Ігор Михайлин. – Він може відобразити дійсність на засадах точності і достовірності, а може, навпаки, підігнати дійсність під свою ідеологічну концепцію, яка йому здається, в силу тих чи інших причин, правильною; може, нарешті, просто замовчати соціально вагому, потрібну суспільству інформацію” [13, с. 80]. Справжній український журналіст поєднує громадянську, українськоцентричну позицію і професійні стандарти.

“Журналістські стандарти – це не безликість, безкрилість, не нав'язування думки, що журналіст якась планетарна істота, безнаціональне створіння, що у нього немає Батьківщини, що він без роду-племені. Ні! Головні вимоги журналістських стандартів – професійна компетентність, оперативно подавати ретельно перевірену (кілька надійних джерел) правдиву інформацію, не брехати, не маніпулювати фактами, подіями, явищами, не змішувати поняття добра і зла” [7]. Бо „в основі неправдивих новин є „логіка змія”, якого, деякою мірою, можна назвати „творцем перших неправдивих новин” (Папа Франциск).

На жаль, „зміїна логіка” заповонила деякі телевізійні канали, на яких „відбувається щось схоже на Вальпургієву ніч, коли в одне місце злітаються відьми та інша нечиста сила. Лунають заклики „змиритися з долею”, тобто з Путіним, підкоритися, капітулювати, і тоді буде вам мир і спокій. Який мир і спокій буває під російською окупацією – відомо” [9]. Слушно наголошує філософ Ігор Лосєв, що на цих шабашах присутні й

наші „реєстрові” патріоти та демократи, що полюють за рейтингами. Вони несуть повну відповідальність за антидержавну пропаганду, яка звучить у цих телеефірах. „Ви співучасники, панове! Ви своєю присутністю аномалію робите нормою, легітимізуєте явища недопустимі й для країни небезпечні, вселяєте масам, що агенти Москви – це такі ж нормальні українські політики, як і всі” [9].

Прикро, але потрібно ще й ще повторювати і для журналістів, і для політиків, що інформація – товар. „Але яка якість, який зміст цього товару, якою енергією він насичений? Доброчинною чи підступно зловорожою?! Це – надзвичайно важливо в умовах гібридної війни Росії проти України. Що продає журналіст, пропагує політик – зловорожість, паніку, істеріку, розпач, безвихідь, аморальне примиренство з ворогом чи розповсюджує історичну і сучасну правду, конструктивно критикує, прогнозує, рекомендує оптимальний спосіб вирішення проблеми, навіює позитивні емоції, впевненість, оптимізм, переконання, що українці здатні захистити і розбудувати свою Державу. Правда є найрадикальнішою протиотрутою проти „вірусу брехні” [7], – наголошує Василь Лизанчук. У цьому контексті оцінюю одне із ток-шоу ведучого Матвія Ганапольського на телеканалі „Прямий”. Він запитував аудиторію: „Чи можливий в Україні реванш проросійських сил? І чи розверне він країну на 180?”. Телефонували до студії люди і казали, що реванш можливий передусім через недовіру до влади, яка, як стверджували ті, хто телефонував, постійно бреше. І друге запитання М. Ганапольського: „Що потрібно зробити владі, аби їй повірили?” Свою відповідь на це запитання опублікував у газеті „День” Ігор Лосєв. Отже, представникам усіх гілок влади потрібно:

1. Припинити зухвале самозбагачення.
2. Перестати працювати на олігархів і повернутися обличчям до суспільства.
3. Припинити підозрілу співпрацю з країною-агресором (учора випадково зайшов на канал „112” і побачив там постарілого адвоката Василя Стуса, який пристрасно вимагав „якнайшвидшої автономії ОРДЛО” у складі України).
4. Розпочати наступ на 5-ту колону, на внутрішнього ворога.
5. Мобілізувати державний апарат і всю націю на боротьбу із зовнішньою агресією.

Список неповний. Minimum minimorum. Утім, нехай не спокушаються прибічники реваншу і капітулянти перед ним. Як сказав на тому ж таки „Прямому” народний депутат і комбат Юрій Береза: „Нас, тих, хто пройшов війну, в Україні – 300 тисяч. Критична маса. І жодному президентові ми не дозволимо танцювати під балалайку Москви” [10].

Процитовані висловлювання Ігоря Лосєва і Юрія Берези можуть викликати різні думки. На мій погляд, кожний мислячий, справжній громадянин України відчуває, розуміє зловорожу підступність найрізноманітніших способів, форм і методів російської інформаційно-психологічної війни, спрямованої на роз’їдання морально-духовної, національної єдності українського суспільства, знищення соборної України як Держави. Звідси впливає концептуальний підхід до діяльності журналістів: „Дискутувати на телебаченні, радіо й у пресі мають моральне право лише ті, хто займає чітку стратегічну мету розбудови української України і під час дискусії уточнюється національна тактика досягнення позитивної державотворчої мети” [8, с. 146]. Тобто, в основі виступів

політиків, журналістської комунікації з читачами, глядачами, слухачами „має бути моральна чесність, правдивість, а перед собою – всечесність, які черпаються тільки з колодязя україноцентричного духу” [7]. Адже „моральний нейтралітет” та „етична амбівалентність” є серйозною загрозою української журналістики (Мирослава Барчук).

Привертаю увагу до результатів загальнонаціонального дослідження, яке провели Фонд „Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру Разумкова наприкінці 2017 р. Найкращий баланс довіри (перевагу довіри над недовірою) мають волонтерські організації (+37 %), Збройні сили України (+37 %), Церква (+25 %), громадські організації (+4 %). Негативну оцінку мають засоби масової інформації України з показником (–6 %) [2]. Чи можна українським журналістам повернути довіру, авторитет, позитивний вплив? Про деякі аспекти створення доброго імені журналістів мовилося вище. Тут пошлюся на думки експерта Наталії Іщенко, яка слушно наголосила, що треба просто бути чесними – перед собою та перед своєю аудиторією, треба працювати задля розвитку українського суспільства, а не маніпулювати ним заради політичних преференцій або матеріальної вигоди, треба не забувати про честь професії, а не ставати заробітчанами „чого ізволіте” [2].

На жаль, журналісти-заробітчани „чого ізволіте” під час нинішньої російсько-української війни перетворилися у знахабнілих рупорів Кремля. Спроби „привести їх до тям правдивості” викликали неймовірний рейвах не лише в Україні, а й в країнах Європейського Союзу. Прикро, що низка діячів Парламентської асамблеї Ради Європи досі не усвідомила глибинну підступність, аморальність російських підривних структур, які особливо активно використовують маску „вільної журналістики” і маску „захисту прав людини”. Ігор Лосєв уже кілька років моніторить ЗМІ, які потоками ллють з екранів на Україну психологічну отруту. „Сьогодні ми бачимо, як супроти України з метою її знищення масовано застосовуються демократичні механізми, особливо „свобода слова”, яку перетворюють на свободу підривної пропаганди і дієвий чинник інформаційної війни, – наголошує Ігор Лосєв. – Агентура спецслужб прагне діяти під прикриттям: нині в Україні саме „свобода слова” стала для неї прикриттям, ширмою, маскою ... Олігархи окупували Україну і ставляться до неї як жорстокі поневолювачі. Це справжнє олігархічне ярмо” [11].

Сьогоднішня інформаційно-диверсійна агресія, що спрямована на розвал Української Держави зсередини, стає щораз масштабнішою: системно дестабілізує ситуацію, сіє зневіру, хаос, розбрат, провокує протистояння і ворожнечу в суспільстві. Ігор Лосєв вважає, що досить закрити два-три антиукраїнські телеканали і ситуація в інформаційному просторі України помітно оздоровиться. „Звичайно, потрібні нові закони, які б захистили Україну від російської інформаційної агентури, що працює усередині країни. І такі закони слід ухвалювати негайно. А право позбавляти ліцензії на ЗМІ треба відібрати в судів і передати державним органам. Загалом, Україні потрібні закони воєнного часу і політика воєнного часу. Інакше України в нас не буде” [11].

Хтось може вважати думки Ігора Лосєва надто радикальними. Але в умовах гібридної війни Російської Федерації проти України потрібно насамперед удосконалити, поглибити Закони про функціонування телебачення і радіомовлення. Свої пропозиції

вносив у відкритих листах Президентів України п. Порошенку, Голові Верховної Ради п. Парубію, Прем'єр-міністрові п. Гройсману, голові Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформаційної політики п. Сюмар професор Василь Лизанчук. Газета „Слово Просвіти” 7–13 червня 2018 р. опублікувала „Відозву Регіонального Форуму національної єдності „Інформаційна безпека в умовах гібридної війни Росії проти України” [12], у якій наголошено, що у Законах України „Про телебачення і радіомовлення”, „Про суспільне телебачення і радіомовлення України” потрібно записати: „вільне вираження поглядів, думок і переконань має ґрунтуватися на засадах україноцентризму”. Адже злочинно надавати ефір і шпальти газет тим, хто паплюжить українські духовно-національні цінності та пропагує ідеологію „русского міра”. Доцільно доповнити Закони розділом „Функціонування засобів масової інформації в умовах гібридної війни Російської Федерації проти України”.

Висновки. В демократичних країнах світу засоби масової інформації пройняті моральним духом суспільства, тобто вони державотворчі, патріотичні, об'єднують суспільство на духовно-національних, мовно-культурних засадах.

Маніпуляція поняттями „свобода слова”, „вільна журналістика”, „захист прав людини” призвели до того, що в Україні вільний ринок агресивно діє на національну культуру, духовність, сприяє деградації людей, впливає на поглиблення космополітичних процесів.

Щоби журналісти, засоби масової інформації виконували своє журналістське покликання – утверджувати високу мораль і духовність, то потрібно засівати зерна історичної правди, адже історія – це самосприйняття і самоусвідомлення себе серед інших, самовираження нації.

Папа Франциск у своєму Посланні з приводу 52-го Всесвітнього дня суспільних комунікацій закликав творити «журналістику миру», журналістику без лицемірності, таку, що не приймає неправду, галасливі заклики та гучні декларації, журналістику, «виконану людьми для людей», журналістику як «служіння», «як «місію» Добротворення. Цей християнсько-гуманістичний заклик вважаю одним з дуже важливих підмурків стосовно захисту і розбудови Української Держави.

В українських журналістів головною, вражаючою зброєю в інформаційно-психологічній війні з російськими маніпуляторами, та й не тільки з ними, має бути всебічно обґрунтована Правда на засадах україноцентризму. „Україноцентризм ґрунтується на концепції націоналізму, який є філософією буття Нації, її життя, розбудови, а шовінізм, фашизм, нацизм і московський рашизм, який ввібрав у себе шовінізм, нацизм, фашизм, більшовизм, – це філософія поневолення і гноблення інших націй” (В. Лизанчук).

В умовах нинішньої російсько-української війни, політичної та економічної кризи для українців нагальним питанням залишається створення стратегії національної безпеки в контексті європейської безпеки. Потрібно враховувати, що Росія для України – не вічний сусід і, на жаль, вічний ворог. Це треба усвідомити і робити все можливе з іншими близькими і далекими сусідами для того, щоби обмежити, заглушити, приглушити імперські апетити росіян. Сприйняття Російської Федерації саме як загрози

має допомогти знайти відповідь на низку запитань політиків України, Європи і світу, а також журналістів усіх країн.

Список використаної літератури

1. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво : навчальний посібник // Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін. ; за ред. В. В. Різуна. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2012. – 352 с.
2. Іщенко Н. Про баланс довіри і запит на якісні ЗМІ / Н. Іщенко // День. – 2018. – 6 черв.
3. Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз / А. О. Капелюшний // Журналістика – це спосіб життя. – Львів : ПАІС, 2004.
4. Кодекс етики українського журналіста // Журналіст України. – 2014. – № 1.
5. Лизанчук В. Психологія мас-медіа : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 420 с.
6. Лизанчук В. Інформаційна безпека України : теорія і практика : підручник / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 728 с.
7. Лизанчук В. Колодязь українськоцентричного духу / В. Лизанчук // Українська літературна газета. – 2018. – 27 лип.
8. Лизанчук В. Російське дурисвітство в телерадіофері України / В. Лизанчук // Дзвін. – 2018. – № 7. – С. 144–146.
9. Лосев І. Звитяжний марш п'ятої колони / І. Лосев // День. – 2018. – 14–15 верес.
10. Лосев І. Епізоди подвійної гри / І. Лосев // День. – 2018. – 28–29 верес.
11. Лосев І. Паніка п'ятої колони / І. Лосев // День. – 2018. – 12–13 жовт.
12. Маємо думати про майбутнє! // Слово Просвіти. – 2018. – 7–13 черв.
13. Михайлин І. Л. Журналістика як Всесвіт: Вибрані медіадослідження / І. Л. Михайлин. – Х : Прапор, 2008. – 512 с.
14. Торба В. Про суб'єктивну журналістику / В. Торба // День. – 2018. – 21–22 верес.

References

1. Zhurnalistskyi fakh: hazetno-zhurnalne vyrobnytstvo : navchalnyi posibnyk / / T. O. Prystupenko, R. V. Radchuk, M. K. Vasylenko ta in. ; za red. V. V. Rizuna. – K. : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr „Kyivskiy universytet”, 2012. – 352 s.
2. Ishchenko N. Pro balans doviry i zapyt na yakisni ZMI / N. Ishchenko // Den. – 2018. – 6 cherv.
3. Kapeliushnyi A. O. Entsyklopediia aforyzmiv, krylatykh fraz / A. O. Kapeliushnyi // Zhurnalistyka – tse sposib zhyttia. – Lviv : PAIS, 2004.
4. Kodeks etyky ukrainskoho zhurnalista // Zhurnalist Ukrainy. – 2014. – № 1.
5. Lyzanchuk V. Psykholohiia mas-media : pidruchnyk / V. Lyzanchuk. – Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2015. – 420 s.
6. Lyzanchuk V. Informatsiina bezpeka Ukrainy : teoriia i praktyka : pidruchnyk / V. Lyzanchuk. – Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2017. – 728 s.
7. Lyzanchuk V. Kolodiaz ukrainskotsentrychnoho dukhu / V. Lyzanchuk // Ukrainska literaturna hazeta. – 2018. – 27 lyp.
8. Lyzanchuk V. Rosiiske durysvitstvo v teleradioefiri Ukrainy / V. Lyzanchuk // Dzvin. – 2018. – № 7. – S. 144–146.
9. Losiev I. Zvytiazhnyi marsh piatoi kolony / I. Losiev // Den. – 2018. – 14–15 veres.
10. Losiev I. Epizody podviinoi hry / I. Losiev // Den. – 2018. – 28–29 veres.
11. Losiev I. Panika piatoi kolony / I. Losiev // Den. – 2018. – 12–13 zhovt.

12. Maiemo dumaty pro maibutnie! // Slovo Prosvity. – 2018. – 7–13 cherv.
13. Mykhailyn I. L. Zhurnalistyka yak Vsesvit: Vybrani mediadoslidzhennia / I. L. Mykhailyn. – Kh : Prapor, 2008. – 512 s.
14. Torba V. Pro subiektyvnu zhurnalistyku / V. Torba // Den. – 2018. – 21–22 veres.

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2018

Прийнята до друку 11.09.2018

MORAL AND CIVIC POSITION OF JOURNALIST IN CONDITIONS OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Vasyl Hlaholyuk

*Institute for Natural Resources Management
«KROK» University,
Tiutiunnyka Str., 11-A, Kolomyia, 78200, Ukraine,
e-mail: vasglagolyuk@ukr.net*

Russia's undeclared war against Ukraine posed new challenges for Ukrainian society, every Ukrainian citizen including journalists. Anti-Ukrainian revenchists have penetrated not only the power structures but also the media who want to prevent the formation and strengthening of Ukrainian national identity, patriotism, cultural and economic nationalism, high morality and spirituality, which are the most powerful basis of development of democratic, legal Ukrainian state.

In this context, freedom of speech, freedom of media functioning are organically linked with the information and psychological safety of a person and also with the national security of Ukraine. However, many journalists are not realize their humanistic-civilian mission, responsibility for the future fate of the Ukrainians, Ukrainian society, Ukrainian state.

A nationally conscious Ukrainian journalist should combines civil, Ukrainian-centered attitude and professional standards. The main demand of journalistic standards is professional competence, prompt presenting of carefully checked facts: do not lie, do not manipulate facts, events and occurrences, do not mix the concept of good and evil. After all in the basis of false television materials ("112", NEWS ONE, "Inter", ZIK, etc.) is the "logic of the snake", which to some extent can be called the creator of the first fake news (Pope Francis).

During the current Russian-Ukrainian war, part of the journalists became an insolent megaphone of the imperial Kremlin. Attempts to "bring them to the senses of truth" made an incredible uproar not only in Ukraine but also in the countries of the European Union because they still did not realize the deep insidiousness, the immorality of Russian subversive structures, who are especially active in using the mask of "protecting human rights" and "freedom of speech" to flow into Ukrainians psychological poison.

Key words: mass media, informational psychological warfare, journalist's civil stance, patriotism, freedom of speech, manipulative propaganda.